

vu. Ve škole okázal se pan inšpektor slavnostně, nechal pana učitele přednáseti a pak zkoumal zrovna tak, jak to činívají c. k. školní radové na školách středních. Při zkoumání, vykládání a řečnění dokázali páni inšpektoři, že jsou sice nad dobrými profesory středních škol, ale špatnými inšpektory národních škol, a kdo je viděl a slyšel, musil jim vydat svědectví, že neumějí zacházet s malými dítkami, že nemají o pedagogice národních škol ani zdání a že zkrátka úřad inšpektorský zastávati nedovedou. Větší část jich pohybovala se a řečinila před maličkými školáky tak, jakoby před sebou měli studenty nebo dívky z vyšších ústavů; vmyslit se ale do drobné mládeže a hovořit s ní, aby tomu důkladně a lehounce porozuměla – jak to právě učitel činiti musí a činí – to dovedl málo který inšpektor...

Jsme svrchovanými odpůrci nynějšího aparátu školského, tedy i inšpektorů a jestli zde vystupujeme proti jejich nečinnosti, činíme tak jen proto, aby jsme vládě podali důkazů - že se školství národní pod takovýmto dozorem povznésti nemůže, naopak že školství naše pod dozorem těchto pánův dualistických nevýslovně trpí a že mu brzká záhuba hrozí.

Školní výbory jsou, jak známo, zrušeny, školní místní rady nevešly v život, okresní inšpektoři si škol nevíšimají, okresní školní rady nemajíce dostatečných peněz a závisíce ve všem všudy od nečinných inšpektorů, nemohou pro školy ničeho činiti, a kdyby nebylo svědomitých učitelů, kteří své povinnosti i bez dohlídky inspektorské dovedou plniti, byla by v našem školství za nynějších tak proslavovaných školních zákonů vídeňských úplná anarchie!“

• • •

Zákon okresním inspektorům pro práci v terénu vytknul následující okruhy zájmu: předně měli zkontrolovat činnost místní školní rady a jí jmenovaných škol-dozorců; za druhé prověřit způsobilost učitelů a jejich další sebevzdělávání, ale i jejich chování a mimoškolní činnost; za třetí měli zjistit docházku žáků do školy, jejich znalosti a kázeň ve škole; za čtvrté měli zkontrolovat stav školy a její vnitřní zařízení i vybavení pomůckami. Pokud našel inspektor nějaké nedostatky, měl je řešit hned na místě napomenutím (případně didakticko-pedagogické výhrady k práci učitele nesměl sdělovat před žáky). O každé prohlídce školy měli inšpektoři sepsat zprávu, kterou předložili okresní školní radě a která kromě záznamů o inspekci měla obsahovat i tabulku s podrobnými informacemi o té které škole (kolik má tříd a dětí, jména učitelů, celodenní či půldenní vyučování, fungování místní rady, kolik má škola pomůcek a knihovna svazků, jaký je stav budovy a zařízení učeben, jestli je u školy zahrada a tělocvična, kolikrát a kdy proběhla inspekce). Z takto získaných údajů se potom sestavovaly každoroční sumární zprávy, které se posílaly na zemskou školní radu a dále na ministerstvo školství.

Okresní inšpektoři rovněž řídili okresní učitelské konference, na nichž učitelé probírali pedagogické otázky. Měli vliv i na obsazování učitelských míst či přeložení učitelů, v těchto otázkách musela okresní školní rada dojít shody s inspektorem (jejich případná nedorozumění pak řešila zemská školní rada).